

2. Трифонова О. С., Барановська Ю. В. Формування фонетичної компетенції в дітей середнього дошкільного віку в художньо-мовленнєвій діяльності. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 2018. № 2 (61). С. 276–281.

АСИНХРОННА САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК ЧИННИК БЕЗПЕРЕРВНОСТІ НАВЧАННЯ УМІ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Моргунова Н.С.

*кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри мовної підготовки*

Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

Процеси цифровізації сучасної освіти стали особливим викликом для викладання української мови як іноземної. Сьогодні цей процес в Україні відбувається в екстремальних умовах. Стан війни радикально змінив формат взаємодії: постійні загрози безпеці, повітряні тривоги, перебої зі зв'язком та електропостачанням зробили неможливим стабільне аудиторне навчання. За таких обставин онлайн-навчання стає єдиним способом збереження освітнього процесу, а самостійна робота студентів перетворюється на ключовий фактор успіху. Вона має бути організована так, щоб іноземні студенти могли ефективно опанувати мову навіть за умов асинхронного режиму та обмеженого доступу до спілкування з викладачем.

Питання вивчення культури самостійної діяльності в умовах дистанційної підготовки іноземних студентів були порушені у роботах Л. Базир, Н. Божко, В. Дем'янової, Т. Макарчук, С. Приходько, Д. Рязанцевої, І. Семененко та ін. Науковці акцентували увагу на тому, що метою сучасної освіти є активізація самостійної навчальної діяльності суб'єкт-освітнього процесу. Зміст дистанційного процесу освіти забезпечує інтеграцію студента у світову культуру, формує його світогляд, сприяє наповненню новими знаннями і компетенціями, безконфліктній взаємодії з іншими суб'єктами з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [3, с. 236].

На думку науковців, самотійна віддалена навчальна робота підвищує мотивацію до навчального процесу, активізує розумову діяльність студентів, робить процес навчання більш ефективним [1, с. 155]. І навпаки, висока продуктивність викладача під час навчання у традиційному автономному режимі може призвести до реакції гальмування у процесі сприйняття студентами навчального матеріалу та, як наслідок, до небажання та поганого засвоєння предметного змісту [2, с. 120].

Асинхронну самотійну роботу іноземних студентів ми розглядаємо як форму організації навчального процесу в цифровому середовищі, за якої взаємодія між викладачем і студентом, а також опанування навчального матеріалу, відбувається з відтермінуванням у часі. Вона передбачає автономне виконання завдань студентом у власному темпі та за власним графіком із використанням заздалегідь підготовлених електронних ресурсів (LMS Moodle, Google Classroom, відеозанять, інтерактивних тестів тощо).

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освіті дозволяють студентам працювати в комфортному темпі та режимі, вибирати найбільш зручну форму навчальної взаємодії з одногрупниками та викладачем. Ці якості надають самотійній роботі гнучкий характер, підвищують самоорганізацію та відповідальність студентів за результати власної навчальної діяльності.

Розглянемо сучасні вимоги до організації самотійної роботи у дистанційному форматі на прикладі навчання іноземних студентів української мови як мови професійного навчання.

Для формування та розвитку самоосвітньої компетентності студентів у процесі вивчення української мови як іноземної ми вважаємо за потрібне:

- свідомий підхід до виконання кожної конкретної справи з української мови, що передбачає відповідальність у межах організації самотійної роботи іноземного студента та його здатність бачити кінцевий результат;

- використання пам'яток та алгоритмів у процесі виконання вправ – у цьому головна роль належить викладачу, який озброює студентів раціональними методами навчальної діяльності, виходячи з їхніх індивідуальних можливостей;

- вміння використовувати сучасні цифрові засоби навчання у процесі самотійного виконання завдань, таких як дидактичні матеріали, перегляд підготовлених викладачем подкастів, прослуховування відео- та аудіофайлів;

- вміння бачити опори у змісті матеріалу, які сприяють зняттю труднощів у ході самотійного вивчення української мови.

В умовах дистанційного навчання української мови як іноземної самостійна робота студентів повинна здійснюватися не тільки в індивідуальній формі, а й у парах або невеликих групах, що можливо забезпечити різними інтернет-платформами (ZOOM, Microsoft Teams, Mirapolis та ін.). Викладач може запропонувати та організувати конструктивне спілкування студентів через інтернет під час роботи над спільним дослідницьким проєктом, презентацією.

Асинхронна самостійна робота іноземних студентів в режимі онлайн здійснюється двома способами: перший спосіб – викладач пропонує одне загальне завдання на групу; другий – студенти виконують індивідуальні завдання, що ґрунтуються на їхніх індивідуальних можливостях або бажаннях.

Коли студент стикається з труднощами в процесі виконання вправ з української мови, викладач надає йому індивідуальну (адресну) консультаційну допомогу, що відповідає дидактичному принципу особистісно орієнтованого навчання.

Роль викладача в організації контролю самостійної роботи при такій формі навчання значно зростає, оскільки він повинен враховувати зміст теоретичного та практичного матеріалу, психологічні особливості студентів. Одне з ключових питань при контролі самостійної роботи полягає в наступному: скільки часу студенти повинні витратити на виконання самостійної роботи, щоб результати були відчутними та оптимальними? Ми спробували визначити цей час дедуктивно, спостерігаючи за самостійною роботою студентів ще під час пандемії COVID-19 (січень-квітень 2020 р.), коли навчання у багатьох університетах проходило віддалено у дистанційному форматі. Нами було встановлено, що загальний робочий час студентів з дисципліни має становити не більше чотирьох годин на тиждень.

До нього входить як час навчальної діяльності під керівництвом викладача, так і час самостійної роботи з виконання завдань та тестів, підготовки презентацій із використанням не лише рекомендованих джерел, а й інформаційного середовища інтернету. Безумовно, що зменшення кількості годин на тиждень, відведених на роботу сумісно з викладачем, має бути компенсовано збільшенням часу на самостійну роботу студентів. Інакше ми спостерігаємо скорочення годин, що виділяються на мовну практику, а це неминуче призводить до втрати набутих навичок та компетенцій.

Для успішної організації асинхронної самостійної роботи з української мови як іноземної студентам необхідно розуміти мету виконуваних ними

завдань, знати алгоритм виконання практичних вправ, вміти самостійно користуватися цифровими засобами навчання та теоретичними опорами, а також вміти самим створювати їх при виконанні завдань.

Самостійна робота у віддаленому форматі є лише відносно самостійною формою навчальної діяльності та вимагає постійного управління, моніторингу та контролю з боку викладача. Викладач визначає конкретну мету, яку необхідно досягти, та результати, які студент отримає у процесі віддаленої роботи. Також викладач відповідає за методичне забезпечення, зміст навчального матеріалу для самостійного вивчення, рекомендує відповідні джерела інформації, оснащує їх необхідними засобами, завдяки яким самостійна навчальна діяльність протікає ефективно, результативно й успішно.

До основних джерел інформації, які ми пропонуємо для використання в самостійній роботі, належать насамперед підручник, що містить граматичні та лінгвістичні довідники, словник, тексти українською мовою, спеціально створені методичні засоби.

Матеріал у таких джерелах ретельно відбирається і повинен відповідати рівню підготовки студентів. Студентам надаються такі дидактичні засоби, що допомагають їм самостійно опанувати українську мову: спеціально розроблені завдання до вправ, методичні вказівки та опори. У процесі вивчення української мови іноземним студентам надаються оптимальні правила раціональної організації навчальної діяльності, які дозволяють вибрати правильний шлях оволодіння основними видами мовної діяльності. Наступним дидактичним інструментом для непрямого управління самостійною роботою у віддаленому форматі є опора.

Викладач визначає типові ситуації, а кожен студент у ході самостійної роботи осмислює змістовний аспект та смисловий план ситуації у єдності із засобами вираження. Студенти можуть самостійно обирати опори із різних джерел інформації. Крім вербальних опор під час самостійної роботи в дистанційному форматі, які викладач вимовляє під час онлайн-трансляції, також пропонуються невербальні опори: картинки, діаграми, таблиці, графіки, схеми тощо.

Найбільші труднощі для студентів викликані необхідністю самостійного ознайомлення з мовним матеріалом і саморозвитку мовних навичок за відсутності взаємодії та групового спільного навчання української мови, оскільки цей процес передбачає безпосереднє спілкування, вербальний та невербальний вплив на співрозмовника.

Таке спілкування необхідно проводити в аудиторії під наглядом викладача та у присутності інших студентів, які виступають у ролі символічних партнерів. Дистанційне навчання, на жаль, позбавляє студентів живого спілкування та контакту, але деякі інтернет-платформи, наприклад, ZOOM, дають можливість обговорювати актуальні теми, що певною мірою формує у студентів навички спонтанної мови.

Таким чином, цілеспрямована та систематична самостійна робота у віддаленому режимі при дистанційному форматі навчання сприяє формуванню необхідних мовних знань та мовних умінь. Якщо асинхронна самостійна робота носить системний характер, то вона сприятиме міцному засвоєнню української мови іноземними студентами в єдності з освоєнням методів раціональної навчальної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Приходько С.О. Використання онлайн-курсів у дистанційному форматі навчання іноземних студентів в умовах пандемії COVID-19. *Štúdium, život a práca v zahraničí : vedecký recenzovaný zborník*. Technická univerzita v Košiciach. Košicia, 2021. 154-160.
2. Семененко І.Є. Деякі аспекти сучасного викладання української мови у процесі формування професійної компетентності іноземних студентів *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 55, Т.2. С. 119-123.
3. Цвид-Гром О., Носенко М., Рєзнік В., Боньковський О. Organization of self-study in distance learning of foreign languages in higher educational institutions. *Teaching Languages at Higher Educational Establishments at the Present Stage. Intersubject Relations*. 2021. № 38. С. 236-250.